

ILLUSTRATION BO PERSSON

Tjärframställningsplatser

Målbild efter föryngringsavverkning

Lämningarna är fria från kör- och markskador och från täckande ris. Inga träd växer på eller i direkt närhet till lämningar. Rätt placerade kulturstubbar!

Tjärframställningsplatser är lämningar efter framställning av tjära, vidareförädling av tjära eller närbesläktade produkter, t ex beck. Tjära har tillverkats sedan äldre järnålder och har tidvis varit en betydande inkomstkälla, också för export.

Hur ser de ut

Tjärframställningsplatser kan ha olika utseende. Vanliga typer är tjärränna, tjärdal och tjärgrop. Tjärrännan hittas på sluttande mark i form av en nedsänkt ränna, normalt grävd, i vissa fall stensatt, någon gång med förslaggad botten. Rännan avslutas med en mindre stenkonstruktion och en grop för uppsamling. Tjärdalen är oftast nedgrävd i en sluttning. Den framstår som en rund grop med vall omkring, därtill en ränna och en grop för uppsamling. Tjärgropen, som är utan tappningsränna, dateras till förhistorisk tid. Ytterligare lokala

varianter förekommer. Ibland återfinnes stelnad tjära i botten eller rester efter kolstybb på eller nära intill lämningen.

Var är de placerade

Tjärframställningslämningar återfinns i skogsmark i stora delar av landet och är ibland klassade som fornlämningar. Råvarutillgången har styrts var de ligger i landskapet, i vissa områden kan de ligga nära vatten.

Signalfunktion – Vad kan jag hitta mer

Vanligen ligger lämningarna ensamma medan tjärgropar ofta uppträder parvis. Tillhörande lämningar kan vara hus- och kojgrunder, kolbottnar och stubbrytningsgropar. Från senare delen av 1800-talet och första delen av 1900-talet finns exempel på omfattande tjärframställning i tjärfabriker.

Målbild	Enstaka lämningar, inkluderat tillhörande gropar	Yttäckande lämningar, flera tjärframställningsplatser
Förröjning	Träd som växer på lämningar röjs bort och riset avlägsnas.	Som för enstaka lämningar. Området mellan lämningsstrukturerna kan förröjas som vanligt.
Föryngrings-avverkning	Alla träd huggs bort och riset avlägsnas. Undvik körning på/intill lämningar.	
Kulturstubbar	Markeras med lämpligt antal kulturstubbar som ställs 2–5 m utanför lämningens yttre kant.	Lämningar som ligger närmre än 20 m ifrån varandra bör betraktas som en enhet. Kulturstubbar placeras 2–5 m utanför lämningsområdet.
Markberedning och Plantering	Ingen markberedning eller plantering. Rätt placerade kulturstubbar fungerar som hänsynsgräns. Saknas dessa, eller är felaktigt placerade, gäller ca 5 m avstånd från lämningens yttre kant.	Markberedning bör inte ske mellan lämningar om avståndet understiger 20 m. Området mellan kan planteras men inte på synliga lämningsstrukturer.
Röjning och gallring	Alla träd röjs och huggs bort och riset avlägsnas. Undvik körning på/intill lämningar.	Som för enstaka lämning. Området mellan lämningsstrukturerna röjs och gallras som vanligt.

För mer information om hur du arbetar med forn- och kulturlämningar: Branschgemensamma riktlinjer är framtagna av skogsbruket och Skogforsk. Gå in på: www.skogforsk.se för att läsa mer.

! OBS. Fornlämningsklassade lämningar behandlas enligt länsstyrelsens beslut!

Ovan bilder på olika typer av tjärframställningsplatser.

Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn ger vägledning om hur miljöhänsyn bör tas vid skogsbruksåtgärder. De är något att eftersträva vid planering och genomförande av skogsbruksåtgärder och ska användas anpassat till aktuell tracts specifika förutsättningar. Aktuell målbild är framtagen i bred samverkan inom skogssektorn av en arbetsgrupp sammansatt av representanter från skogsnäringen, skogsägare, Skogsstyrelsen, andra berörda myndigheter, ideella organisationer och specialister inom aktuellt område. 2016-12-07. Uppdaterad målbildsversion 2021-12-09. Mer information på www.skogsstyrelsen.se/malbilder

